בס״ד. י״ט כסלו, ה׳תשל״ו

(הנחה בלתי מוגה)

פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי[1]. הנה פסוק זה קשור עם ענין הגאולה, כפי שכותב בעל הגאולה באגרת שלו הידועה[2] בנוגע לזמן הגאולה: ״כשקריתי בס׳ תהלים בפסוק פדה בשלום נפשי כו׳ יצאתי בשלום ואסיים בשלום מה׳ שלום״. ומזה שמדגיש כאן ענין השלום, אע״פ שבכתוב נאמרו כמה ענינים, ובפרט ע״פ מארז״ל במסכת ברכות[3] על הפסוק, כל העוסק בתורה ובגמ״ח ומתפלל עם הציבור, מעלה אני עליו כאילו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם, וכפי שמפרש רש״י (הראי׳ מהפסוק פדה בשלום נפשי גו׳ כי ברבים היו עמדי) שפדה בשלום קאי על זה שעסק בדברי שלום, דהיינו תורה, דכתיב[4] וכל נתיבותי׳ שלום, וכן גמ״ח נמי שלום הוא שמתוך שגומל חסד כו׳ לחבירו כו׳ בא לידי אחוה ושלום (שלום בין הנותן והמקבל), וברבים היו עמדי פירושו שהתפללו עמי (שזהו״ע דמתפלל עם הציבור), והיינו, שבפסוק זה מדובר אודות ג׳ הענינים דתורה וגמ״ח ותפלה, שרומזים על ג׳ הקוין כו׳ (כמ״ש בחדא״ג מהרש״א וברשב״א, כפי שמביא הצ״צ בפירושו לתהלים[5]), ואעפ״כ מדגיש רבינו הזקן באגרתו ענין השלום דוקא, הרי מוכח מזה, שמכל ג׳ הענינים דג׳ הקוין העיקר הוא קו התורה, קו האמצעי[6], שהוא עיקר ענין השלום[7]. ובזה גופא הנה אע״פ שבשלום דתורה נכלל גם ענין המצוות, כדמוכח מזה גופא שהשייכות דתורה לשלום נלמדת ממ״ש דרכי׳ דרכי נועם וכל נתיבותי׳ שלום, דקאי על המצוות שנלקחים מהתורה, כמארז״ל[8] גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, וכהפירוש הפשוט במארז״ל[9]

---

1) תהלים נה, יט.

2) אגרות־קודש אדמו״ר הזקן ע׳ רלב. וש״נ (נעתק ב״היום יום״ יט כסלו).

3) ח, א.

4) משלי ג, יז.

5) אוה״ת תהלים (יהל אור) ע׳ רד־רה. וראה גם רד״ה פדה בשלום עזר״ת, תרע״ח, תרפ״ה ותרצ״ט. וראה גם ד״ה הנ״ל די״ט כסלו תשל״ח פ״ג (תו״מ סה״מ כסלו ע׳ קמג ואילך).

6) ראה המשך תער״ב פרק שסב (ח״ב ס״ע תשמב [ח״ג ס״ע א׳ר] ואילך). ד״ה קרוב ה׳ וד״ה שלח תשי״ח. ד״ה וידבר אלקים ודו״ה נשא תש״ל. ד״ה ונחה תשל״א (סה״מ: תשח״י ע׳ רכז ואילך; ע׳ רלח ואילך; תש״ל ע׳ רחצ ואילך; ע׳ שו ואילך; תשל״א ע׳ קצד ואילך).

7) ראה לקו״ת בלק עד, א. סה״מ תרנ״ט ע׳ קנא [קס]. ובכ״מ.

8) ב״ק יז, א. וש״נ.

9) רמב״ם סוף הלכות חנוכה. וראה לקו״ש ח״ח ע׳ 349 ואילך.

כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם שנאמר דרכי׳ גו׳ וכל נתיבותי׳ שלום, שקאי לא רק על ענין התורה, אלא גם על ענין המצוות, ובפרט שכל המצוות כלולים בגמ״ח[10], והרי גמ״ח מביאה לידי שלום (כנ״ל מפירש״י), מ״מ, עיקר ענין השלום הו״ע התורה דוקא. ועד שאמרו רז״ל במסכת סנהדרין[11] כל העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה, והרי כאן מדובר אודות ענין ה(עסק ב)תורה דוקא (ויתירה מזה, תורה לשמה). ועד״ז בסיום מסכת ברכות, תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, תלמידי חכמים דוקא, דקאי על מארי אורייתא, שענינם הוא לימוד התורה.

ב) **אך** עפ״ז צריך ביאור נוסף בהמשך הכתוב, שהענין דפדה בשלום, שהו״ע התורה, הוא מקרב לי, דלכאורה, איך יכול להיות הענין ד(פדה ב)שלום, וביחד עם זה הענין דמקרב לי (מלחמה). ובפרט ע״פ הידוע[12] שיש חילוק בין הבירורים שע״י התורה לבירורים שע״י תפלה, שהבירורים שע״י תפלה (מלמטלמ״ע) הם בדרך מלחמה, כמ״ש[13] בחרבי ובקשתי, ותרגומו בצלותי ובבעותי, והו״ע נהמא אפום חרבא ליכול[14]. משא״כ הבירורים שע״י תורה, כיון שעלי׳ נאמר[15] הלא כה דברי כאש, שנמשכת מלמעלמ״ט, בדוגמת האור, כמ״ש[16] נר מצוה ותורה אור, לכן הבירורים שעל ידה אינם באופן של מלחמה אלא באופן של שלום. וכידוע גם החילוק שבין רשב״י לחוני המעגל[17], שחוני המעגל (וכמה תנאים דוגמתו) פעל ירידת גשמים ע״י עבודת התפלה[18], משא״כ רשב״י אמר תורה על הכתוב[19] הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, ועי״ז אתי מיטרא[20] — שרשב״י פעל זאת בדרך מלמעלה למטה, ללא ענין של מלחמה, ולכן ירדו גשמים מלכתחילה באופן הרצוי, משא״כ ירידת הגשמים ע״י תפלת חוני המעגל היתה תחילה בכמה אופנים, כמסופר

10) ראה תו״א וישב כט, ג. מקץ לח, ג. מב, ג. ובכ״מ.
11) צט, ב.
12) ראה בארוכה המשך פדה בשלום תרנ״ט ותש״ד (סה״מ תרנ״ט ע׳ קס [קעב] ואילך. סה״מ תש״ד ע׳ 103 ואילך).
13) ויחי מח, כב.
14) זהר ח״ג קפח, ב. וראה לקו״ת נשא כו, ב. מאמרי אדמו״ר הזקן תקס״ו ח״ב ע׳ תצ. מאמרי אדמו״ר האמצעי בשלח ס״ע קפ. ועוד.
15) ירמי׳ כג, כט. וראה ברכות כב, א.
16) משלי ו, כג.
17) ראה ד״ה פדה בשלום העת״ר (המשך תער״ב פשע״ג (ח״ב ע׳ תשסו [ח״ג ע׳ א׳לו] ואילך). ד״ה הנ״ל עטר״ת (סה״מ עטר״ת ס״ע קל ואילך). וראה אוה״ת ויקרא ע׳ רנד ואילך. סה״מ תרכ״ז ע׳ רצא ואילך. ועוד. המשך תער״ב פרפ״ו (ח״א ע׳ תקעח [ח״ג ע׳ תשצד] ואילך). סה״מ עטר״ת ע׳ תסט. ועוד.
18) תענית יט, א. כג, א.
19) תהלים קלג, א.
20) זהר ח״ג נט, ב. הובא במאמרים שבהערה 17.

בגמרא בארוכה שהתחילו גשמים מנטפין (בלבד), ואח״כ היו באופן של השפעת רוב טובה, עד שסוכ״ס ירדו הגשמים באופן המתאים לפי העולם, שזה מורה גם על הבירור באופן של מלחמה, הקשורה עם הצד שכנגד, המתברר, משא״כ בהבירור שע״י תורה, שהוא באופן של שלום, לא נוגע העסק עם המתברר, אבל ההמשכה היא מיד באופן שהוא לפי מדת וכח המתברר, כנ״ל בנוגע לפעולת רשב״י ע״י אמירת תורה. וא״כ צריך ביאור במש״נ פדה בשלום גו׳ מקרב לי, שישנו ענין השלום, שעיקרו הו״ע התורה (כנ״ל), וביחד עם זה ישנו גם הענין דמקרב לי. גם צריך להבין השייכות דפדה בשלום נפשי לגאולת רבינו הזקן (בעל השמחה והגאולה), דלכאורה הי׳ זה באופן דמקרב לי, שהרי הי׳ ענין של מאסר, עם חקירה ודרישה כו׳ וכמה ענינים של צמצומים ודינים וגבורות, כמבואר בסיפור מעשה המאסר והגאולה.

ג) **ויובן** בהקדם מ״ש[21] כי מנסה הוי׳ אלקיכם אתכם לדעת וגו׳, שענין הנסיונות הוא כדי לדעת[22], והיינו, שאין זה ח״ו כדי לייגע (מאַטערן) איש ישראל, אלא כדי שיגיע למעמד ומצב דהישכם אוהבים את הוי׳ אלקיכם[21], פולחנא דרחימותא[23], באופן נעלה ביותר, שזהו״ע לדעת, באופן של הכרה והרגשה שבבחי׳ הדעת, שבשביל זה יש צורך בענין הנסיונות. וכידוע החידוש שבנסיונות לגבי עבודת הבירורים, שעבודת הבירורים יכולה להיות רק באופן דמדידה והגבלה, ועד שאי אפשר שיהי׳ באופן של מצוה הבאה בעבירה, והיינו, שאע״פ שרוצה לקיים מצוה, הרי זה צ״ל דוקא בדבר הרשות, וכמו אתרוג שאינו ערלה, ומעות הצדקה שאינן גזל וכיו״ב (כמ״ש בעל הגאולה בתניא[24]). משא״כ ענין הנסיונות הוא דוקא באופן שישנו ענין הפכי כו׳. ואעפ״כ עומד האדם בהנסיון, ועי״ז ה״ה מבטל אותו, והוא בעצמו מתעלה באופן נעלה ביותר, כיון שגם עבודתו אינה לפי מדידה והגבלה, אלא מתוך מס״נ כו׳[25]. ולכן, כדי לבוא למעמד ומצב דלדעת, עד לתכלית השלימות שבעבודה מצד הדעת, לא מספיקה עבודת הבירורים, אלא צ״ל גם ענין עבודת הנסיונות.

---

21) ראה יג, ד.

22) ראה ד״ה אחרי ה׳ אלקיכם וביאורו בלקו״ת ראה (יט, ב ואילך). ד״ה הנ״ל בסהמ״צ להצ״צ (קפה, ב ואילך). ד״ה נתת ליראיך פר״ת פ״ב ואילך (סה״מ פר״ת ע׳ קז ואילך). ד״ה כי מנסה תש״ח (סה״מ תש״ח ע׳ 94 ואילך).

23) ראה זהר ח״ב נה, ב. ח״ג רסז, א. לקו״ת שלח מב, ג. ובכ״מ.

24) רפל״ז.

25) ראה גם ד״ה נתת ליראיך שנה זו פ״ב (תו״מ חפ״ד ס״ע 419 ואילך), שעבודת הנסיונות היא ע״י עבודת המס״נ עצמה, עיי״ש.

ובפרטיות יותר[26] הנה בעבודת הנסיונות גופא יש אופן שהנסיון הוא רק מדבר המדומה, בדוגמת מ״ש[27] והאלקים נסה את אברהם, כמסופר במדרש[28] שעמד בדרכו ענין שהי׳ נראה כמעיין ונהר כו׳, וכשהמשיך ללכת בדרכו ראה שזהו דבר בטל כו׳. אך יש גם נסיון מענין שיש בו ממשות, אלא שזוהי ממשות הפכית ומנוגדת. אמנם עי״ז שהאדם עומד בנסיון, ה״ה מבטל אותו, ואז ה״ה מתעלה באופן שלמעלה ממדידה והגבלה.

וכן הוא בעבודה שבדרא דעקבתא דמשיחא, כמבואר בארוכה בדרושי נשיא דורנו כ״ק מו״ח אדמו״ר[29], שאז יש צורך בזהירות מיוחדת וזריזות מיוחדת לעמוד בהנסיון דאל יבוש מפני המלעיגים[30], כיון שנתרבו ונתחזקו כו׳, והעמידה בנסיון זה היא עי״ז שמגלים את כח המס״נ, כמו בכללות עבודת הנסיונות. וזהו גם הטעם שענוותנותו של משה (והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה[31]) היתה ביחוד ובעיקר כלפי דרא דעקבתא דמשיחא[32], אשר, מבלי הבט על המעמד ומצב דאכשור דרא בתמי׳[33], ויש ריבוי מלעיגים כו׳, ועד שהמלעיגים הם מבנ״י גופא, מ״מ, עומדים בנסיון מתוך תנועה של מס״נ, שישנה ביותר ובגלוי דוקא בהעקב והרגל יותר מאשר בהראש, כידוע[34] המשל ממים רותחים שנקל יותר להכניס בהם את העקב והרגל מאשר את הראש כו׳.

ד) **אמנם** העבודה בענין הנסיונות היא (לא באופן של התעסקות ומלחמה כו׳ כמו בעבודת הבירורים, כי אם) לעמוד (בייושטיין) בנסיון עי״ז שעומדים בתוקף וממשיכים לעסוק בלימוד התורה וקיום מצוותי׳, ועד להעסק בתורה כפי שמודגש בה ענין השלום (תורת שלום), קו האמצעי שעולה עד פנימיות הכתר[35], שזהו״ע פנימיות

---

26) ראה גם לקו״ת וסהמ״צ שם.
27) וירא כב, א.
28) תנחומא וירא כב. וראה גם ד״ה נתת ליראיך שם פ״ה (תו״מ שם ע׳ 422 ואילך).
29) סה״מ תרפ״ד ע׳ רצא ואילך. תרפ״ה ע׳ רנח ואילך.
30) טור ורמ״א או״ח בתחילתו. שו״ע אדה״ז שם מהדו״ק ס״א ס״ג. מהדו״ת ס״א ס״א.
31) בהעלותך יב, ג.
32) ראה סה״מ עטר״ת ע׳ תסד. תרפ״ט ע׳ רצט. וש״נ.
33) יבמות לט, ב (ובפרש״י). וש״נ.
34) סה״מ תרמ״ח ע׳ קפט. תרפ״ד שם (ע׳ רצב). תרפ״ה שם (ע׳ רס). וראה גם ד״ה ונחה דאחש״פ פ״ה (תו״מ שם ע׳ 11). ועוד.
35) תו״ח נח סה, ב. המשך תער״ב ח״א פקי״ד.

התורה[36], וכפי שנמשכת באופן דיפוצו מעינותיך חוצה[37], שעי״ז נעשה שלום בעולם (כאמור שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם), ועד לשלום בתכלית השלימות.

ועפ״ז מובן גם בנוגע לענין המאסר והגאולה, שאע״פ שהי׳ נסיון שמעלים ומסתיר, ועד למשפטים וחקירות כו׳, שזהו״ע של צמצומים ודינים וגבורות, שלכאורה הרי זה באופן דמקרב, הנה ע״י העמידה בתוקף כו׳, נעשה מהמעמד ומצב דמקרב לי — פדי׳ בשלום (כנ״ל ממ״ש באגרת יצאתי בשלום ואסיים בשלום מה׳ שלום), ועד לשלום בעולם, כמובן מהמבואר בשעהיוה״א[38] בענין שיתף עמו מדת הרחמים[39], שהו״ע התגלות אלקות על ידי צדיקים ואותות ומופתים שבתורה, ועד״ז ע״י אותות ומופתים שמתגלים ע״י הצדיקים[40].

ה) **וזוהי** גם כללות ההוראה לכל ההולכים באורחותיו, ולכל אשר בשם ישראל יכונה[41], שגם אליהם הגיעה כבר הידיעה אודות פרטי הענינים בנוגע למאסר והגאולה (או שהידיעה מגיעה אליהם עכשיו, או שתגיע אליהם בקרוב ממש), על מנת שתפעל אצלם באופן ד(מנסה הוי׳ אלקיכם אתכם) לדעת הישכם אוהבים את הוי׳ אלקיכם, ובאופן שיומשך בקביעות עתים לתורה ובקיום המצוות בכלל, ובפרטיות יותר, בכל פרטי הענינים דהעוסק בתורה ובגמ״ח ומתפלל עם הציבור (כנ״ל), ובצירוף הפירוש הפנימי במתפלל עם הציבור[42], שהתפלה צריכה להיות עם (ה״מנין״ של) כל עשר כוחות הנפש[43]. ועי״ז נעשה מהענין דכאילו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם — פדאני בפועל, כיון שישנו הענין דיפוצו מעינותיך חוצה, שעי״ז קא אתי מר דא מלכא משיחא[44], ויגאלנו בגאולה האמיתית והשלימה, ויוליכנו קוממיות לארצנו, ובקרוב ממש.

---

36) ראה סד״ה פדה בשלום העת״ר (המשך תער״ב ח״ב ע׳ תשעה [ח״ג ע׳ א׳מח]). תשכ״ו (תו״מ סה״מ כסלו ע׳ קכו).

37) ראה אגה״ק דהבעש״ט (נדפסה בכתר שם טוב — הוצאת קה״ת — בתחילתו. ובכ״מ).

38) פרק ה.

39) פסיקתא רבתי פ״מ, ב. פרש״י בראשית א, א (ד״ה ברא אלקים).

40) ראה גם לקו״ש חכ״ט ס״ע 359 ואילך.

41) לשון מכתב כ״ק אדמו״ר מוהריי״צ בנוגע לגאולתו בי״ב תמוז תרפ״ז (אגרות־קודש שלו ח״ב ע׳ פ).

42) ראה סד״ה פדה בשלום תרפ״ד (סה״מ תרפ״ד ריש ע׳ קמח).

43) ראה ״התמים״ ח״ב מה, סע״א ואילך (ע, א ואילך). לקו״ש ח״ב ע׳ 477 ואילך. וראה גם פירוש מהרז״ו לב״ר פפ״ד, א.

44) אגה״ק דהבעש״ט הנ״ל הערה 37.